KONSERWACJA ZABYTKÓW PAULINA ANTONIUK
OS. CENTRUM B7/44, 31-927 KRAKÓW
NIP 599 291 54 02

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH ELEWACJI BUDYNKU PRZY UL. DRZYMAŁY 28 W GORZOWIE WLKP.

Autor dokumentacji: Paulina Antoniuk nr dyplomu *1400/169822/2014*

GORZÓW WLKP., KRAKÓW 30 maj 2022

DZIEŁO KONSERWATORSKIE CHRONIONE PRAWEM AUTORSKIM

1. ZLECENIODAWCA

Administracja Domów Mieszkalnych nr 4 oddział Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej w Gorzowie Wielkopolskim, ul. Drzymały 10, reprezentowana przez Panią Agnieszkę Fiołka, Z-ca Kierownika Administracji Domów Mieszkalnych Nr 4.

2. DANE OBIEKTU

I. Przedmiot opracowania:

Przedmiotem opracowania jest program prac konserwatorskich elewacji budynku usytuowanego przy ul. Drzymały 28 w Gorzowie Wlkp. Został on objęty ochroną konserwatorską jako obiekt znajdujący się na terenie historycznego Nowego Miasta, zgodnie z decyzją nr L-224/A z dnia 04.09.2006 roku wydaną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ponadto obiekt został wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Gorzowa Wlkp., przyjętej Zarządzeniem Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp. nr 1134/III/2014 z dnia 04.02.2014, zmienionym Zarządzeniem Prezydenta Miasta Gorzowa Wlkp. z dni 21.06.2018 roku.

II. Historia obiektu

Choć pierwsze wzmianki na temat gruntów omawianej działki pochodzą z 1892 roku, to projekt architektoniczny rozbudowy tylnej elewacji oraz instalacji wodno - kanalizacyjnej, znajdujący się w Archiwum Miejskim pochodzi z 1902 roku. Wówczas prawdopodobnie na całej ulicy podłączano kanalizację. Ulica nazywała się Bergstrasse numer 28, a budynek należał do Pani Zuhlsdorf.

W 1954 roku Powszechna Spółdzielnia Spożywców zwróciła się do Wydziału Budownictwa Miasta Gorzów Wlkp. o pozwolenie na przebudowę sklepu spożywczego nr 76. Na załączonym projekcie widać istniejącą obecnie witrynę sklepową wraz z dodatkowym wejściem od ulicy. Narysowany jest również front elewacji, nieznacznie różny od obecnego. Widoczne są również ładnie zaprojektowane drzwi wejściowe do budynku.

W 2014 roku wymieniono drzwi wejściowe do budynku.

Prawie wszystkie okna lokali mieszkalnych w budynku zostały wymienione na plastikowe. Poza trzema oknami najwyższej elewacji. Brak danych od Administratora kiedy wykonano remont dachu oraz jakiekolwiek inne prace.

III. Opis obiektu

Budynek mieszkalny znajduje się przy pierzei ulicznej, sąsiaduje z lewej strony z kamienicą nr 26. Budynek jest murowany, tynkowany, częściowo podpiwniczony z okami od strony ulicy. Elewacja jest trójosiowa w poziomie i nierówno podzielona w pionie. Poszczególne poziome segmenty oddzielone są gzymsami, a pion uskokiem. Na dwóch wyższych poziomach znajduje się po 6 otworów okiennych. Tuż pod dachem znajdują się małe okienka strychu. Na parterze są 2 otwory okienne, witryna sklepowa z wejściem oraz drzwi wejściowe osadzone we wnęce, usytuowanej z prawej strony budynku.

Parter jest po remoncie współczesnymi metodami budowlanymi, otynkowany na nowo i pomalowany na pomarańczowo. Okna z lewej strony nie współgrają podziałami okien wyższych kondygnacji, są jednoskrzydłowe, bez szprosów, z roletami. W centralnej osi budynku znajduje się witryna sklepowa z drzwiami i schodkami do niego prowadzącymi. Z prawej strony jest wnęka, w której są współczesne drzwi usytuowane w przypadkowym miejscu.

Nad oknami pierwszego piętra znajdują się poziome naczółki, przy dwóch oknach z lewej strony połączone ze sobą. Nad naczółkami tego poziomu widoczne są półkola wyrysowane w tynku. Otwory okienne najwyższej kondygnacji mają prostą ramę, również wyrysowaną w tynku. Oryginalne okna zachowały się w mieszkaniu na najwyższym piętrze. To drewniane dwuskrzydłowe, skrzyniowe okna z ozdobą lizeną na środku. Wszystkie pozostałe okna wymieniono na plastikowe.

Obecnie fasadę pokrywa tzw. tynk barankowy, mocno zabrudzony, gdzie tynk dolnej kondygnacji znacząco odróżnia się od pozostałych.

Elewacja szczytowa jest prosta, otynkowana, bez otworów.

Elewacja tylna ma podział trójosiowy w pionie z wysuniętą centralną częścią budynku, w której znajduje się klatka schodowa oraz części lokali mieszkalnych, prawdopodobnie toalety. Elewacja ta ma podniesiony dach, tworząc dodatkową czwartą kondygnację, ale dobudówka kończy się poniżej tego piętra. Ma ona osobny dach z odprowadzeniem wody w postaci rynny. Pionową oś budynku stanowią dwie boczne proste w formie części oraz prosta część frontalna. Z lewej strony w przyziemiu znajdują się drzwi do korytarza prowadzącego bezpośrednio na ulicę oraz do części mieszkalnych. Obok drzwi widoczne jest małe okienko, przemurowane i zmniejszone w stosunku do oryginalnych i pozostałych otworów. Na wyższych kondygnacjach są po dwa otwory okienne, prawdopodobnie pierwotnie były to okna czterodzielne. Aktualnie okna są różne, częściowo wymienione na plastikowe. Prawa część elewacji jest

analogiczna do lewej. Centralna część elewacji jest stosunkowo prosta. Na dole z prawej strony są drzwi, na kolejnych kondygnacjach duże otwory okienne, a pomiędzy nimi różnej wielkości małe otwory okienne. Podwórze zostało praktycznie w całości wylane betonem.

3. OPIS STANU ZACHOWANIA

Ogólny stan zachowania obiektu należy określić jako zły. Budynek ma poważne pęknięcie w centralnej osi szczytu, które przebiega właściwie przez całą jego wysokość. Tynk na fasadzie odspaja się i odpada. Samodzielne działania w postaci wymiany okien, napraw tynkarskich wprowadziły chaos architektoniczny i estetyczny. Odprowadzenie wody z elewacji od strony podwórza prowadzi prawdopodobnie do podmywania budynku.

Fasada

Najpoważniejszym problemem tej elewacji są pęknięcia. W wielu miejscach fasady widoczne są ukośne rysy, zarówno na drugiej jak i trzeciej kondygnacji na całej powierzchni. Mogą to być spękania konstrukcyjne, a więc zagrażające stabilności budynku. Poza tym tynk zarówno parteru jak i wyższych kondygnacji w wielu miejscach odspaja się od cegieł i osypuje. Obróbka blacharska gzymsów prawdopodobnie nie występuje już wszędzie. Dolna partia elewacji jest pomalowana napisami. Przy otworach okiennych widoczne są ślady montażu okien (i drzwi) a także miejscami pożółkła już pianka montażowa.

Do sklepu prowadzą schodki pokryte popękanymi już płytkami, niewspółgrającymi z zabytkową elewacją.

Otwory okienne piwnic są częściowo zasłonięte w rozmaity sposób, co potęguje wrażenie chaosu. Jeden z granitowych krawężników przez tymi otworami jest pęknięty i przemieszczony.

Przez korytarz prowadzący bezpośrednio na podwórze przeprowadzony jest odpływ wody z tylnej elewacji, który ma swoje ujście bezpośrednio na ulicę. Kanał przykryty jest deskami drewnianymi i prawdopodobnie nie ma w środku nawet rury.
Cegły w korytarzu są mokre, a ściana szczytowa wykazuje znaczne zawilgocenie i wysolenia w miejscach, gdzie już odpadła współczesna szpachla.

Elewacja od strony podwórza

Elewacja ta była z pewnością kilkukrotnie remontowana i malowana. Wierzchnie warstwy pękają, łuszczą się i odpadają. W wielu miejscach widoczne są napisy. Tynk w bocznych partiach wygląda na równoczasowy z tym z elewacji, dobudowana część jest w znacznym stopniu pozbawiona tynków (szczególnie z prawej strony), a wierzchnia ich warstwa różni się od pozostalych. Na elewacji tej panuje chaos

architektoniczny i estetyczny. Różnorodność okien jak i samych otworów okiennych znacznie zaburza odbiór.

Największym problemem tej elewacji jest brak prawidłowego odprowadzenia wody. Choć na rynnach nie dostrzeżono nieszczelności to woda zbierana z dachu nie ma odprowadzenia. Podwórze zostało wylane betonem, lecz brak odpowiedniego wyprofilowania powoduje, że woda nie jest ukierunkowana od budynku.
Prawdopodobnie to powoduje tak znaczną wilgoć w piwnicy, korytarzu i być może odpowiada za osiadanie budynku. Tym bardziej że tuż za budynkiem znajduje się stroma skarpa, z której woda również ścieka do niecki podwórza. Przez to, iż jest ono wybetonowane i nieprawidłowo wyprofilowane woda zbiera się przy murach budynku.

Elewacja szczytowa

Elewacja ta pokryta jest tynkiem i farbą, które szczególnie w dolnej partii łuszczą się i odpadają. Najpoważniejszym problemem jest znaczne pęknięcie w osi budynku, ciągnące się praktycznie na całej wysokości. Na ścianie widoczne są również mniejsze pęknięcia widocznie szczególnie z jej lewej strony.

4. BADANIA WILGOTNOŚCIOWE

Ze względu na plan docieplenia elewacji od strony podwórza wykonano pomiar wilgotności tej elewacji. Pomiar wykonano za pomocą wilgotnościomierza nieinwazyjnego, wskazuje on wartości jednostkowe, zakładające pomiar porównawczy. Wskazania wilgotnościomierza odpowiadają następującym przedziałom:

<30 jednostek – ściana sucha
30 – 70 jednostek – ścina zawilgocona
>70 jednostek - ściana mokra

Pomiar ciągły wykonano na różnych wysokościach w zależności od dostępności i potrzeby. Wysokość podana jest orientacyjnie. Zakresy podane są skrajne, czyli najniższe i najwyższe na danej wysokości.

WYSOKOŚĆ [m]	ZAKRES
0,3	65 - 80
1	54 - 74
2	18 - 35

Wnioski:

Ściana od podwórza budynku w partii przyziemia jest dość mocno wilgotna, miejscami mokra. Dopiero na wysokości około 2 m nad poziomem gruntu ściana osiąga parametry ściany suchej. Należy pamiętać iż sole zawarte w murze podnoszą stopień zawilgocenia jak i odczytu wilgotnościomierza.

5. BADANIA STRATYGRAFICZNE

Po wstępnym rozpoznaniu elewacji zaobserwowano, iż wszystkie tynki są wtórne, a zaprawy najniższej kondygnacji najprawdopodobniej pochodzą z końca XX w, więc są młodsze od tynków drugiej i trzeciej kondygnacji. Nadal jednak wyprawy te znacząco różnią się od zaprawy murarskiej. Nie odnaleziono tynków, które mogłyby być uznane za tożsame z czasem powstania kamienicy, co nie wyklucza ich obecności w innych partiach fasady. Ponadto obserwacje w różnych miejscach elewacji wykazały, iż stratygrafia najstarszych warstw jest do siebie zbliżona. Z fasady pobrano 2 próbki, które wysłano do badań laboratoryjnych w celu ustalenia stratygrafii warstw.
Próbki pobierano z pełnego przekroju warstw. Poniżej zamieszczono zdjęcie z zaznaczeniem punktów pobrania prób oraz w tabeli zestawienie najstarszych warstw wraz z ich opisem. Pełne badania zamieszczono na końcu, jako załącznik do opracowania. Badania wykonano w Laboratorium Konserwacji Sylwia Krystyna Svorová Pawełkowicz, kontakt@labko.pl; tel. 604 940 206, badania wykonała dr Olga Syta.

Fot. 1. Ul. Drzymały 28, fasada, miejsce pobrania prób (wyk. P. Antoniuk).

Próbka nr 1, pierwsze piętro, obramienie okna, wysokość od parapetu 41 cm

Nr	Kolor	Opis warstwy
1	jasnobrunatny	warstwa tynku najprawdopodobniej wapiennego z niewielkim udziałem faz cementowych, o czym może
		świadczyć obecność nielicznych brunatnych ziaren przypominających brownmilleryt; dość zwarty szkielet ziarnowy stanowią przezroczyste bezbarwne ziarna kwarcu występujące w dwóch frakcjach: (i) 0,1-0,2 mm oraz (ii) 0,4-0,6 mm; w warstwie wyróżnia się jedno większe ziarno kwarcu o średnicy około 1,4 mm oraz kilka ziaren mlecznych; pojedyncze ziarna posiadają pomarańczowe lub brązowe zabarwienie charakterystyczne dla wtrąceń żelazistych; ugrowy odcień spoiwa wynika z obecności dość licznych drobnych czerwonych, brązowych, pomarańczowych i żółtych ziaren oraz czarnych cząstek o nieregularnych kształtach i zróżnicowanej wielkości; dodatkowo w warstwie można zaobserwować kilka drobnych podłużnych brązowych fragmentów pochodzenia biotycznego
2	zielony	fragment warstwy malarskiej charakteryzującej się jasnozielonym tłem, obecnością nielicznych drobnych zielonych i żółtych ziaren oraz pojedynczych czarnych

3	zielony	warstwa malarska zbudowana z drobnoziarnistego zielonego tła, w którym rozproszone są intensywnie zielone ziarna, mniej liczne czarne i pomarańczowe oraz pojedyncze czerwone ziarna

Próbka nr 2, tuż za obramieniem okna drugiej kondygnacji, wysokość od parapetu 15 cm

Nr	Kolor	Opis warstwy
1	jasnobrunatny	warstwa tynku o morfologii odpowiadającej warstwie nr 1 w próbce 1; tutaj dodatkowo widoczne są pojedyncze zielone ziarna glaukonitu (d= około 0,1 mm) oraz jeden większy brązowy zdrewniały fragment
2	zielony	fragment warstwy malarskiej o delikatnie jaśniejszym odcieniu od warstwy nadległej
3	zielony	warstwa malarska o morfologii odpowiadającej warstwie nr 3 w próbce 1

Podsumowanie:

Podczas prac nie zaobserwowano na elewacji oryginalnych tynków lecz nie oznacza to, iż zupełnie się nie zachowały. Niemożliwym było pobranie prób ze wszystkich elementów architektonicznych elewacji i podczas prac należy zwrócić na nie szczególną uwagę i poddać dalszej analizie. Na podstawie obserwacji i prób ustalono, iż kolorystyka budynku była jednakowa, także od strony dziedzińca.

Obserwacja dotyczy zielonego koloru występującego w próbkach jako warstwa nr 2 oraz widocznego okiem nieuzbrojonym od strony dziedzińca. Ponieważ zaprawa pod warstwą barwną różni się od murarskiej można założyć, iż nie jest to wyprawa oryginalna. Jednakże jest to najstarsza znana obecnie warstwa malarska, którą należałoby odtworzyć podczas renowacji.

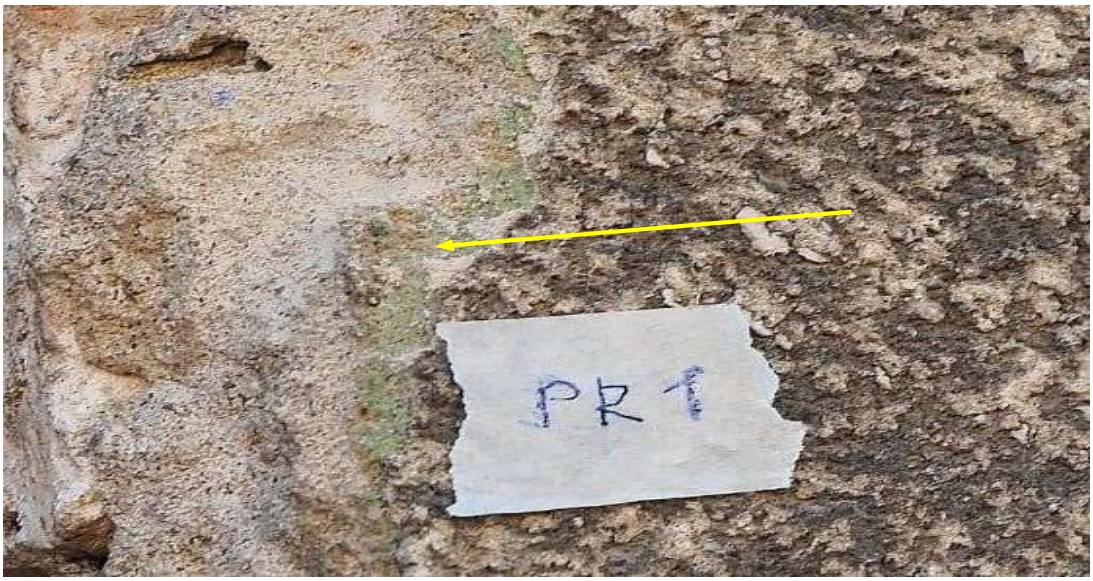

Gorzów Wlkp., ul. Drzymały 28, zachowany kolor zielony –próbka nr 1 (wyk. P. Antoniuk).

6. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Uwagi wstępne:

Zaleca się kompleksowe zadbanie o budynek polegające na poprawnym odprowadzeniu wody deszczowej, odkopaniu fundamentów i przeanalizowaniu ich stanu zachowania, na koniec renowacji elewacji i ewentualnego ocieplenia.

Niezbędnym jest wykonanie analizy pęknięć i ich wpływu na konstrukcję i statykę budowli, dopiero wówczas można przystąpić do prac związanych z renowacją.

Prace należy rozpocząć od dokładnego rozpoznania stanu fundamentów, ich ewentualnej izolacji pionowej w obszarze docieplanych elewacji oraz poprawnego odprowadzenia wody opadowej szczególnie od strony podwórza i skarpy. Należy wykonać poprawne odprowadzenie wody obecnie biegnącej przez korytarz sieni. Zaleca się także podczas prac remontowych w korytarzu stosowanie paroprzepuszczalnych materiałów szczególnie w miejscach sąsiadujących z elewacjami.

Zaleca się przeprowadzenie spójnych prac przy fundamentach oraz elewacjach, które planuje się ocieplić. Ponadto chcąc ocieplić elewacje należy zwrócić uwagę na występ dachu czy jest wystarczający na zabezpieczenie ściany grubszej o docieplenie.

Przed przystąpieniem do prac należy zbadać stopień zawilgocenia (metodą inwazyjną, np. suszarkowo – wagową, karbidową) i zasolenia elewacji.

Prace należy prowadzić pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki.

I. Elewacja od strony podwórza

Zaleca się zwrócić uwagę na mury przyległe do budynku i ten podtrzymujący skarpę, gdyż są w bardzo złym stanie zachowania.

1. Należy wykonać prawidłowe odprowadzenie wody deszczowej poza budynek, należałoby także zwrócić uwagę na wodę opadową spływającą ze skarpy.
2. Zaleca się odkopanie fundamentów, osuszenie ich, wykonanie niezbędnych reperacji, przeanalizowanie stanu zachowania i wykonanie izolacji pionowej, dostosowanej do potrzeb budynku, uwzględniającej docieplenie wyższej partii budynku. Należy przy tym pamiętać, iż uszczelnienie budynku w postaci ocieplenia nie pozwoli na cyrkulację powietrza i wilgoci, więc wilgoć z fundamentów musi mieć możliwość wydostania się poza budynek.
3. Po zabezpieczeniu fundamentów należy usunąć luźne tynki i wszystkie wtórne zaprawy obserwując czy nie zachowały się starsze tynki wraz z warstwą barwną.
4. Usunąć wszelkie wtórne punkty montażowe i ślady niepotrzebnych instalacji;

5. Jeśli planowana będzie wymiana okien należy je ujednolicić zarówno pod względem wielkości otworów okiennych jak i pod względem samych okien, ich podziałów i wyglądu zbliżonego do oryginalnych.
6. Ujednolicić parapety i inne obróbki blacharskie.
7. Zrobić przegląd rynien, ich drożności i szczelności.
8. Oczyścić ścianę odpowiednio dobraną metodą. Zaleca się użycie pary wodnej lub wody pod zwiększonym ciśnieniem lub działania mechaniczne.
9. Jeśli w badaniach laboratoryjnych stopień zasolenia będzie duży lub znaczny zaleca się wykonanie zabiegu odsalania muru, w postaci wody destylowanej, pulpy celulozowej oraz sepiolitu bądź bentonitu. Okłady należy nakładać kilkukrotnie i zdejmować półsuche.
10. Dopuszcza się wykonanie ocieplenia. Należy jednak wziąć pod uwagę, iż w przypadku wykonania go wilgoć z fundamentów będzie odparowywała do wewnątrz budynku. Plastikowe okna ograniczają wentylację pomieszczeń, więc zaleca się stosowanie paroprzepuszczalnych materiałów podczas remontu mieszkań i korytarzy w dolnych kondygnacjach budynku.
11. Docieplenie wykonać zgodnie ze sztuką budowlaną, nadać fakturę najbardziej zbliżoną do naturalnego tynku.
12. Kolor elewacji należy dobrać tak, aby współgrał z fasadą. Jeśli podczas prac nie zostaną odkryte pozostałości starszych tynków zaleca się pomalować elewację na zieleń analogiczną do warstwy nr 2. Kolor farby sugeruje się wówczas aby był zbliżony do RAL 6019 lub 18-4 Oxidgrun z wzornika Farbton-kollektion firmy Remmers. Podany kolor jest jedynie sugestią. Przed przystąpieniem do malowania należy wykonać próby. Farba powinna być matowa w tonacji zgaszona, kompatybilna z systemem docieplenia.

II. Ściana szczytowa

Prace remontowe należy przeprowadzić analogicznie jak na ścianie od strony podwórza, włączając kolorystykę.

III. Fasada

Objęcie opieką konserwatorską i wpisanie fasady do rejestru zabytków ma na celu uporządkowanie architektoniczne wyglądu miasta i zachowanie najcenniejszych detali architektonicznych i stolarskich kamienic, jako świadków historii. To właśnie najmniejsze detale stanowią o estetyce budynku i odróżniają kamienice od współczesnych budynków, dlatego tak ważnym jest zachowanie tych elementów i utrzymanie spójności bryły. Budynek przy ul. Drzymały 28 zatraca swoją unikatowość przez samowolne wymiany

okien na plastikowe o różnych podziałach i wielkościach, montaż rolet, wymiany drzwi na przypadkowe zamontowane w przypadkowym miejscu czy w końcu częściową renowację dolnej kondygnacji współczesnymi metodami budowlanymi. Tym samym zwraca się uwagę Administratora na kolejne działania związane z elewacją, które powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

1. Przed przystąpieniem do prac należy wykonać dodatkowe odkrywki w celu poszukiwania najstarszych tynków, szczególnie w partiach rysowanych półkolistych naczółków oraz gzymsów.
2. Po gruntownej analizie odprowadzenia wód, poziomu wód gruntowych i stanów fundamentów należy ustalić, czy wykonanie izolacji pionowej bądź poziomej w tej partii budynku jest niezbędne. Należy zwrócić uwagę na tzw. wodę rozbryzgową wtórnie zwilżającą elewację oraz zimowe pokłady śniegu z solą odgarniane pod budynek. Są to czynniki wtórnie niszczące elewację.
3. Należy usunąć wszystkie wtórne zaprawy, niepotrzebne punkty po montażu instalacji i zbędne tabliczki informacyjne.
4. Usunąć luźne tynki, wierzchnią warstwę tynku „baranka" ze wszystkich kondygnacji, szczególnie w dolnej partii.
5. W razie konieczności dolną partię budynku odsolić metodą migracji do rozszerzonego środowiska za pomocą pulpy celulozowej, bentonitu lub sepiolitu.
6. Wykonać niezbędne przemurowania i uzupełnienia cegieł.
7. Wykonać niezbędne zabiegi konstrukcyjne i szycia muru.
8. Wykonać uzupełnienia ubytków gzymsów i naczółków w technice narzutu zaprawami mineralnymi na bazie wapna z nieznaczną domieszką cementu lub w przypadku znacznych ubytków techniką ciągnioną zaprawami przeznaczonymi do prac sztukatorskich na zewnątrz budynków produktami firm mających linie przeznaczone do renowacji budynków zabytkowych (np. Remmers, Optolith, Sto).
9. Wykonać nowe tynki zaprawami mineralnymi na bazie wapna z nieznaczną domieszką cementu, wapna trasowego lub zastosować tynki renomowanych firm, które mają linie przeznaczone do renowacji zabytków. Powierzchnię opracować zgodnie z charakterem tynków zabytkowych i pomalować na kolor zielony, w zgaszonej tonacji. Jako farbę zaleca się paroprzepuszczalny materiał kompatybilny z tynkiem, matowy, np. firmy KEIM. Dopuszcza się farbę o właściwościach hydrofobowych, jednak należy ściśle przestrzegać wytycznych producenta podczas stosowania takiej farby. Kolor sugeruje się aby był zbliżony do RAL 6019 lub 18-4 Oxidgrun z wzornika Farbton-kollektion firmy Remmers. Podany kolor jest jedynie sugestią. Przed przystąpieniem do malowania należy wykonać próby.

10. Warto poddać renowacji 3 drewniane okna najwyższej kondygnacji jako świadka pierwotnego wyglądu elewacji, z zachowaniem detali stolarskich. Sugeruje się również wymianę drzwi wejściowych na historyczne (jeśli znajdą się źródła lub dokumentacja ikonograficzna) zamontowane w osi wejścia.
11. Należy poddać renowacji schody prowadzące do sklepu i ujednolicić ich wygląd z progiem wejściowym i estetyką elewacji. Zaleca się zastosowanie cegły w analogiczny sposób jak na progu wejściowym lub ewentualnie monolitycznego granitu, analogicznego do zabezpieczeń okienek piwnicy.
12. Wykonać obróbki blacharskie z blachy nierdzewnej lub tytanowo-cynkowej.
13. Ceglany próg drzwi oczyścić parą wodną w razie konieczności zastosować preparaty do oczyszczania cegieł przeznaczone do renowacji budynków zabytkowych, np. Clean FP firmy Remmers. Należy jednak pamiętać, aby nie przeczyszczać cegieł, które tracąc wierzchnią warstwę spieku będą znacznie podatniejsze na uszkodzenia i zabrudzenia, a próg stanowi przede wszystkim funkcję użytkową narażoną na znaczne ścieranie. Ponieważ część fug wykruszyła się zaleca się wymianę wszystkich na nowe, paroprzepuszczalne o kolorze stonowanym, dostosowanym do cegieł (np. firmy Optolith).
14. Otwory okienne w piwnicy także ujednolicić, krawężniki granitowe oczyścić parą wodną pod zwiększonym ciśnieniem ewentualnie zastosować środki powierzchniowo czynne. Pęknięty krawężnik skleić żywicą syntetyczną o wysokiej światło trwałości lub wymienić na nowy, który będzie właściwie spełniał swoją funkcję konstrukcyjną.
15. Drewno pod dachem pełni funkcję konstrukcyjną, więc należy przeanalizować jego stan zachowania i w razie konieczności wymienić na nowe elementy, scalone kolorystycznie z kolorystyką elewacji.

7. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

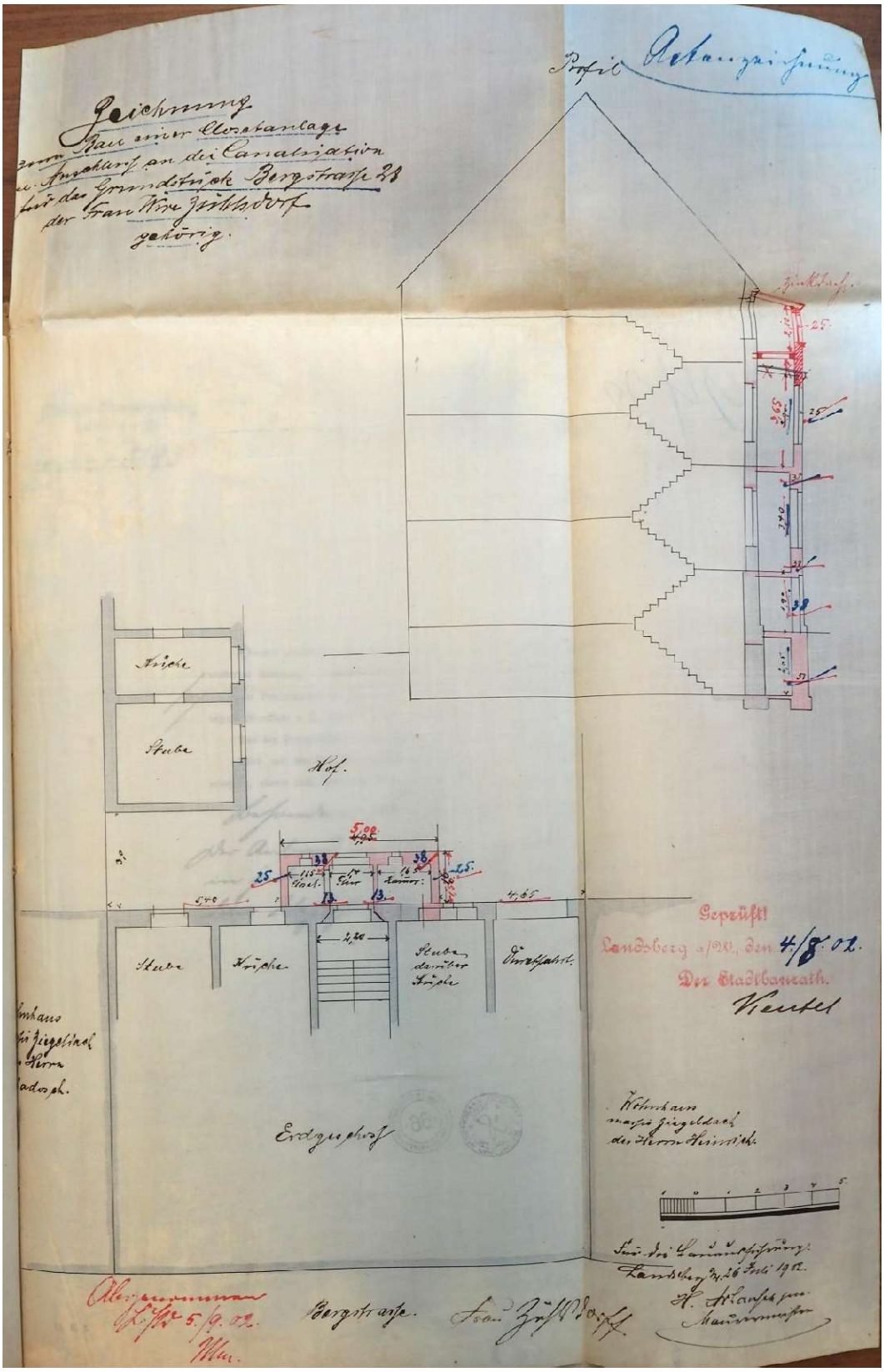

Fot. 2. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28 rzut i przekrój budynku z projektem dobudówki od strony podwórza z 1902 roku, źródło: Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp.

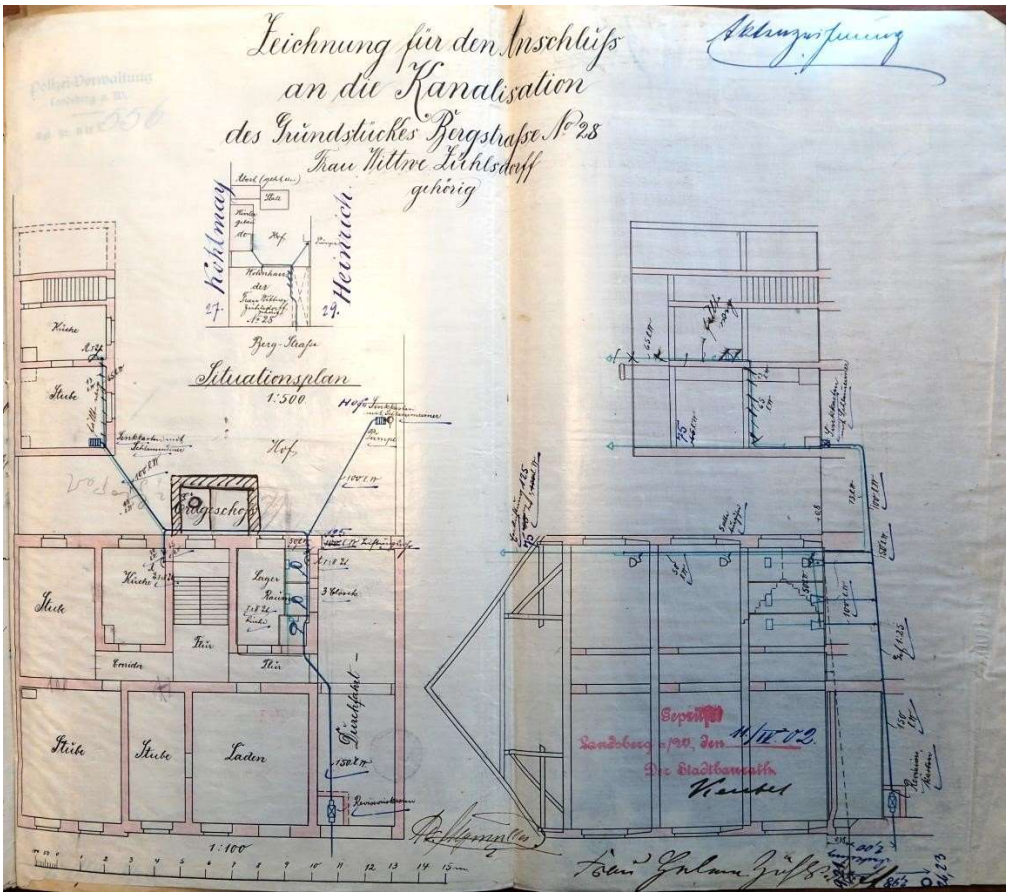

Fot. 3. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, projekt instalacji wodno – kanalizacyjnej z 1902 roku, źródło: Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp.

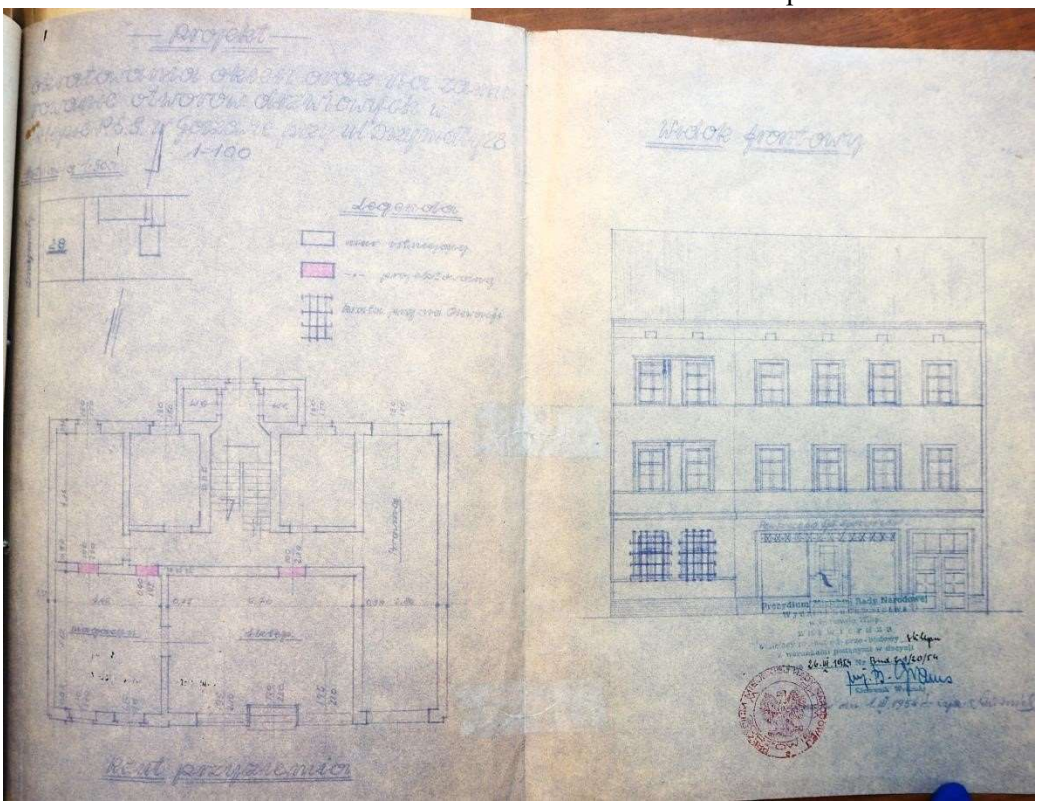

Fot. 4. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, projekt przebudowy wejścia do sklepu z 1954 roku, nad naczółkami brak półkolistych obrysów źródło: Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp.

Fot. 5. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 6. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, schody prowadzące do sklepu (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 7. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, okno piwnicy i krawężnik (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 8. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, drewniana podbudówka dachu, pęknięcia i fragment oryginalnej stolarki okiennej (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 9. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, połączone naczółki i półkoliste obrysy nad nimi, pęknięcia ściany (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 10. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, drzwi wejściowe (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 11. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, odspojenie tynku, próbki nr 1 (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 12. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, odspojenie miejsce pobrania współczesnego tynku parteru (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 13. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada, otwór kanału wodnego (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 14. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, korytarz, kanał wodny (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 15. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, korytarz, odspojenie współczesnych tynków i farby (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 16. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, korytarz, wysolenia na powierzchni współczesnych materiałów budowlanych (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 17. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, korytarz, mokra podłoga (wyk. P. Antoniuk).

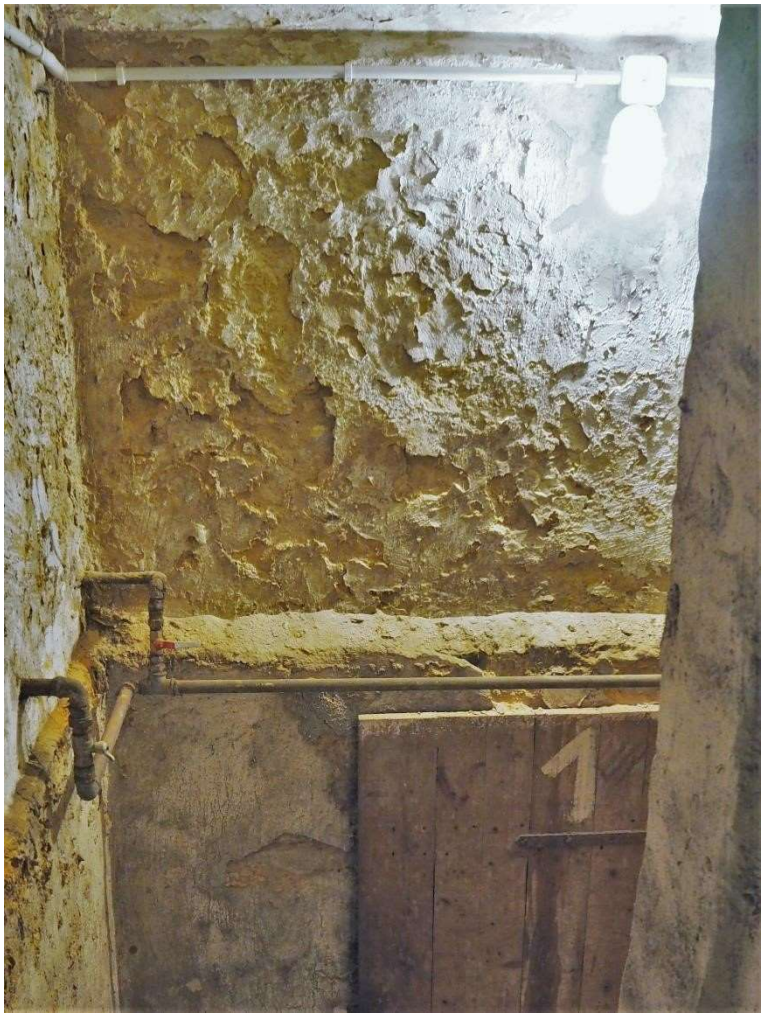

Fot. 18. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, piwnica, ściana od strony podwórza, zniszczenia tynku spowodowane wilgocią i solami rozpuszczalnymi w wodzie (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 19. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, fasada i ściana szczytowa (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 20. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, ściana szczytowa, pęknięcie (wyk. P. Antoniuk).

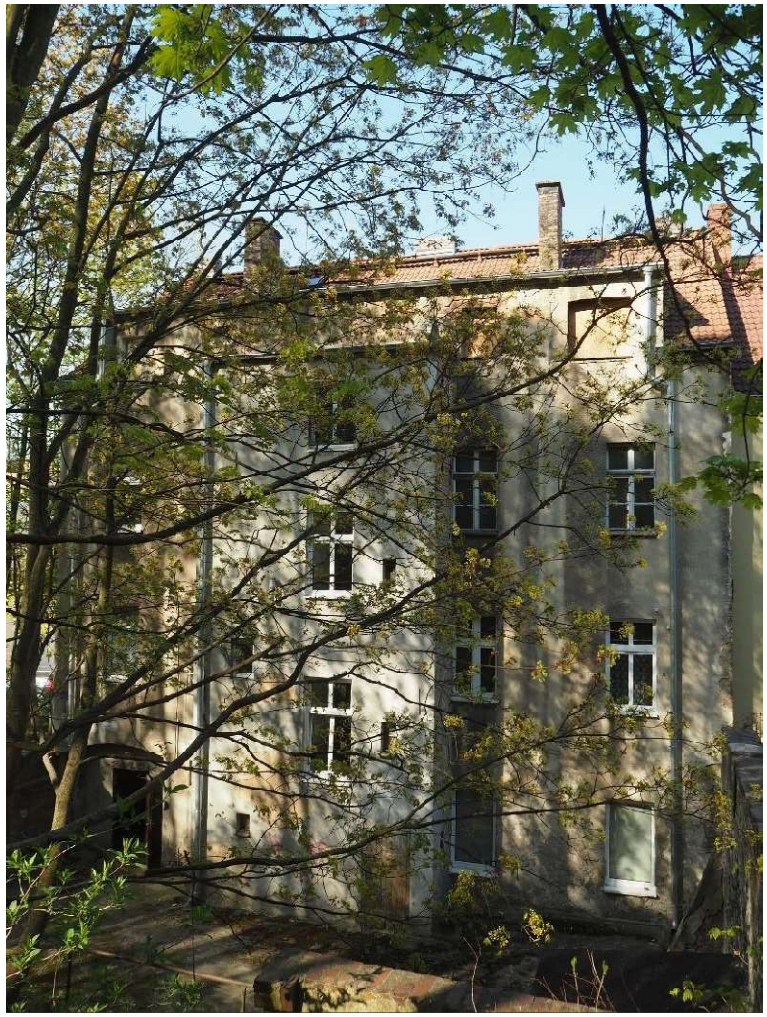

Fot. 21. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 22. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, część centralna, łuszcząca się farba i tynki, różne wielkości otworów okiennych (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 23. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, współczesne reperacje, brak tynków (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 24. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, rura z odprowadzeniem wody na podwórze (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 25. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, lewa część, zróżnicowanie okien, napisy (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 26. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, stan tynków na prawej części elewacji (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 27. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, wybetonowany dziedziniec, rura z odprowadzeniem wody w stronę budynku (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 28. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, brak odprowadzenia wody, zmieniona wielkość okna na parterze, współczesne drzwi (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 29. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza mur (wyk. P. Antoniuk).

Fot. 30. Gorzów Wlkp. ul. Drzymały 28, elewacja od podwórza, zachowana zieleń analogiczna jak na fasadzie (wyk. P. Antoniuk).